

България е сред петте най-богати на местообитания държави в Европа

През 2017 г. за първи път беше публикуван (онлайн) „Червен списък на застрашените сухоземни, сладководни и морски местообитания в Европа“ (European Red List of Habitats, Marine habitats - Part 1, Terrestrial and freshwater habitats - Part 2). Изданието е резултат от изследване, финансирано от Европейската комисия, което дава подробна картина на състоянието на 490 местообитания в 35 страни на Европа и в заобикалящите континента морета и Атлантическия океан. Работата по проучването, в което са участвали над 300 експерта, включително и от България, е продължила 4 години, координирана в партньорство между Института по околна среда (Wageningen environmental research) във Вагенинген, Холандия, Международния съюз за защита на природата (IUCN), „Бюро за природата“ (NatureBureau) - консултантска организация във Великобритания, която работи за опазване на дивата природа, и консултантите Сюзън Габей - океанолог, и Джон Родуел - еколог.

Информацията за оценките на сухоземните и сладководни хабитати в България в изданието са предоставени от г-р Пламен Иванов от Биологическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, доц. г-р Веска Русакова и гл. ас. Чавдар Гусев от Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания, и доц. г-р Мариус Димитров от Лесотехническия университет. Данните за оценките на морските местообитания в акваторията на Черно море са представени от доц. г-р Веселина Михнева от Института по рибни ресурси - Варна.

Координатор за България и автор в „Червения списък на застрашените сухоземни, сладководни и морски местообитания в Европа“ е доц. д-р Росен Цонев от Катедра „Екология и опазване на природната среда“ на Биологическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Според него проучването, което е част от изпълнението на стратегията на Европейския съюз за биологичното разнообразие до 2020 г., ще повлияе на всички политики на Европейския съюз за опазване на околната среда. Много от изследваните хабитати се оказали недостатъчно добре оценени и според новите данни трябва да бъдат включени в Директивата за местообитанията, както и в защитените зони в Екологичната мрежа „Натура 2000“. Такива са например меките крайморски скали, крайбрежните храсти върху дюните, растителността на ултрабазичните скални масиви, парковите пасища с вековни дървета и дори обработваемите площи, които не са третирани с пестициди и са със запазена традиционна плевелна растителност.

Над една трета от всички сухоземни местообитания в момента са под заплаха - три четвърти от торфищата и тресавищата, над половината от пасищата и ливадите, както и почти половината от езерата, реките и крайбрежията. Очаквано за България крайбрежните местообитания, особено дюните, се оказват най-застрашени заради естествено ограниченото си разпространение и активната деградация на крайбрежната ивица поради строителството и туризма. В риск са както черноморските сиви и облесени дюни, така и периодично-пресъхващите водоеми със засоляващи се брегове, алкалните торфища и тресавища, степите върху пясъчни почви, вътрешните засолени ливади и преовлажнените сенокосни ливади.

Съвременното стопанисване на земята, разораването на пасищата и ливадите, както и неправилното прилагане на европейските земеделски политики са сред най-големите заплахи за тревните хабитати у нас.

Във всички заобикалящи Европа морета и Атлантическия океан мидените банки, подводните съобщества на морски тревы и местообитанията на речните устия са застрашени. В Средиземно море почти една трета от всички хабитати са в риск от изчезване, такива са и близо една четвърт от местообитанията в североизточната част на Атлантическия океан. Буди тревога и големият брой на морските местообитания, за които учените знаят много малко, особено разпространените в Черно море.

В хода на работата по Червения списък се очертава важната роля на България за опазването на биоразнообразието в Европа. Със 120 сухоземни и сладководни и 51 морски местообитания България се нарежда сред 5-те най-богати на хабитати европейски държави, непосредствено след страни като Франция, Испания и Италия, които са с много по-големи територии и разположени в няколко биогеографски зони, уточни доц. Цонев Червеният списък на застрашените сухоземни, сладководни и морски местообитания в Европа осигурява изцяло нов и всеобхватен инструмент, за да се направи преглед на поетите ангажименти за опазването и възстановяването на сушата, сладководните басейни и моретата на континента, допълни доц. д-р Мариус Димитров, декан на факултета „Горско стопанство“ в Лесотехническия университет. В него е поместен много по-широк спектър местообитания от тези, които вече са законово защитени съгласно Директивата за хабитатите, и ще помогне да се оцени доколко се изпълняват целите на Стратегията за биологичното разнообразие на Европейския съюз до 2020 година.

Включени са 42 типа горски местообитания, от които 2 са оценени като застрашени, 10 са уязвими, 10 са потенциално застрашени, 19 са слабо повлияни и за 1 тип данните са недостатъчни за оценка.

От установените на територията на България 17 типа горски местообитания 2 са застрашени (смърчовите торфени гори и заливните крайречни гори и лонгози), а 3 са уязвими (горите на източен платан, заливните елшови гори и белоборовите торфени гори) на европейско ниво.

Торфените гори, особено доминираните от смърч, са с реликтен произход и с много ограничено разпространение основно във високите планини. Крайречните гори са сред най-богатите на биоразнообразие местообитания, но превръщането им в земеделски земи, обезлесяването и промяната на водните потоци ги прави уязвими. Тези са причините и за загубата на площ при широколистните заблатени гори в алкални и неутрални торфища. Заплаха за тях са още нашествието на чужди видове, развитието на паразитни растения и замърсяването на водите. Макар че повечето борови и смърчови торфени гори сега се намират в защитени територии, преди те са били превръщани във високопланински пасища. Заплаха за тях днес са промените в климата - засушаването и намаляването на валежите.

На национално ниво в „Червената книга на Република България“,

т. 3, „Природни местообитания“ (Бисерков и др. (ред.) 2015) като критично застрашени са оценени 2 типа (заливните крайречни гори и лонгози и горите на дървовидна хвойна), застрашени са 7 (крайречните върбово-тополови гори и галерии, термофилните дъбови гори, горите на източен платан, заливните елшови гори, клисурните гори, горите на обикновената ела и горите на бяла и черна мура) и уязвими са 3 типа (планинските крайречни гори и галерии, ацидофилните букови гори, белоборовите и смърчовите торфени гори). Основните заплахи за намаляване на площта и влошаване на структурните характеристики на горски-

те местообитания на територията на България са климатичните промени, изграждането на инфраструктурни съоръжения, свръхексплоатацията в определени райони, пожарите и навлизането на инвазивни видове, поясни доц. Димитров. Допълнителна информация за „Червения списък на застрашените сухоземни, сладководни и морски местообитания в Европа“ може да бъде намерена на: http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm.

Женя СТОИЛОВА